

“La mestra fa posar els nens en rotllana i demana silenci, els nens no escolten i la mestra els diu que si no es porten bé tornaran a fer fila i se n’aniran a la classe. Explica el que faran: primer un joc i després el circuit”. (Ob. Centre 2 , sessió 12)

“El mestre reuneix els nens amb la finalitat de distribuir els grups a les diferents estacions. Els nens no estan atents, xerren, es mouen...el mestre ha de cridar perquè el sentin. Finalment el mestre els fa seure i aconsegueix un cert silenci. Explica l’ordre de rotació de les estacions i els recorda que no han d’escampar el material”.(Ob. Centre 3, sessió 11)

“La mestra explica els exercicis i activitats que hauran de fer. No fa demostracions. Mentre està explicant alguns nen/es fan preguntes sense esperar que acabi. Ella demana silenci dos cops ja que encara no ha acabat, però els nens no respecten gaire el torn de paraules. Acaba d’explicar com pot i demana que entre tots preparin els matalassos”. (Ob. Centre 1, sessió 11)

“Quan es van realitzant les diferents activitats hi ha un cert soroll, alguns crits...però quan el mestre explica es fa molt silenci”.(Ob. Centre 4, sessió 11)

Tot el que hem exposat respecte de la informació del professorat, està en íntima relació amb el diàleg–comunicació. Ja que generalment el professorat que aconsegueix un clima de **diàleg** —saber parlar en ordre, saber escoltar...— també habitualment és escoltat quan dona una **informació** als alumnes, i a l’inrevés. També tindrà un forta relació en l’**actitud** del professor (apartat següent).

4.2.5. Actitud general del professorat

Un altre aspecte important és l’actitud general del professorat: la manera **com parla** als alumnes, **el to de veu, la mirada, la seva actitud** en general:

“El professor demana molta atenció i silenci ja que s’ha de sentir la música, els parla fluixet i es va creant un clima de molta tranquil·litat”.(Ob. Centre 4, sessió 1)

“El mestre parla als nens situant-se a la mateixa alçada que ells, ajupit, assegut...Tots els nens/es paren molta atenció” (Ob. Centre 4, sessió 11)

“Tots els nens escolten i el mestre els ho explica molt pausadament, sempre a la mateixa alçada que ells”.(Ob. Centre 4, sessió 12)

“Sempre que es dirigeix al grup per explicar alguna cosa ho fa ajupit, de genolls, assegut...a la mateixa alçada dels nens” (Ob. Centre 4, sessió13)

“El mestre explica molt pausadament el que faran, com ho faran i fa una demostració.”(Ob. Centre 4, sessió13)

En sentit oposat a l'anterior podem veure com:

“Els nens no estan atents, xerren, es mouen... el mestre ha de cridar perquè el sentin.” (Ob. Centre 3, sessió 11)

“El mestre utilitza el xiulet per cridar els nens, com que alguns no li fan cas, els crida, i tampoc així contesten...” (Ob. Centre 3, sessió 10)

“El mestre informa als nens que tornen al gimnàs, la meitat fan fila, però la resta queda dispersa pel pati. Molts nens s'han enfilat a un munt de terra que hi ha.. El mestre els crida diverses vegades i, com que no li fan cas, els diu que ells se'n van... si volen ja vindran... poc a poc van venint”.(Ob. Centre 3, sessió 8)

A les entrevistes realitzades alguns professionals del tema ens confirmen també la importància d'aquest aspecte:

“A vegades fa més una frase, una mirada, al corredor o un altre lloc, que no pas que li puguis anar maxacant durant una hora al gimnàs. En canvi una frase que li puguis dir en un altre moment que el nen pugui estar més receptiu...”(E9:10)

El **tracte** amb els alumnes és molt directe i, en general, hi ha situacions en què hi ha un **contacte físic**, que va més enllà del que suposa el contacte requerit per ajudar a un nen/a a fer un exercici. El/la mestre/a pot transmetre seguretat, calma... o bé tensió, com podem veure en els exemples següents:

“El mestre sovint agafa els alumnes per les espatlles, se'ls asseu a un genoll...” (Ob. Centre 4, sessió 12)

“La mestra té un tracte agradable amb els nens quan li demanen, està per ells, els agafa per les espatlles, els anima...”(Ob.Centre 1, sessió 11)

“El mestre els agafa fort pel braç i els “condueix” al lloc on han de seure: “vine aquí, veus, aquí! — alçant el to de veu—” (Ob. Centre 3, sessió 10)

En determinats centres, es veu com el professor es sent a gust i relaxat amb els nens, fins i tot es permet fer bromes:

“El mestre anima els nens, elogia algunes figures, fa bromes amb els nens...”(Ob. Centre 4, sessió 12)

“El mestre els parla amb molta tranquil·litat, els somriu, fa bromes perquè s'equivoquin...”(Ob. Centre 4, sessió 13)

"El professor fa bromes amb els nens, els enganya... ell sembla que es diverteixi i els seus alumnes també".(Ob. Centre 4, sessió 9)

"Durant tota la classe el mestre ha estat súper relaxat, el to de veu adequat, algunes vegades fort per cridar l'atenció a un nen o al grup, però no crida".(Ob. Centre 4, sessió 12)

"El mestre mira atentament els alumnes, a vegades sense dir res... els observa... els nens van practicant".(Ob. Centre 4 sessió 12)

En altres centres el professor demostra més tensió, està més distant...:

"Els nens/es comencen a jugar i la mestra es posa a un costat de la classe amb els braços creuats i va mirant. Hi està distant. (Ob. Centre 1, sessió 13)

"El mestre està distant de l'activitat dels nens, s'ho va mirant, no diu pràcticament res".(Ob. Centre 4, sessió 11)

"Es nota el mestre una mica tens ja que s'adona que no controla la situació. [...] Els nens estan molt esverats: criden, lluiten, fan empentes, s'enfilen pels bancs, les espatlles...(Ob. Centre 3, sessió 8)

A vegades el professorat és un animador i dinamitzador de les activitats:

"La mestra proposa diferents activitats d'animació/escalfament en què ella hi participa directament. Contínuament anima els alumnes".(Ob. Centre 2, sessió 8)

Altres aspectes referents al professorat com la manera de vestir, els seus hàbits, etc. són més evidents i també influeixen en el treball de les actituds dels nens.

"L'actitud del professor es transmet i constitueix un model per al nen... transmet des de la manera de vestir, comportar-se relacionar-se, etc."(E1:5)

"Si un professor d'Educació Física està "venent" l'activitat física com un model de qualitat de vida, com un hàbit... i un professor no es cuida, no fa absolutament res, o té un excés de sobrepes...! es com anar al metge i que estigui fumant també. Són coses que afecten, i amb això no vull dir que no tothom pugui fer Educació Física... es pot ser obès però tenir una actitud per l'activitat física."(E9:10)

"Jo sé que la meua resposta és molt important ja que tot el que faig o deixo de fer pels nens és determinant ja que t'estan clixant i de vegades t'has de controlar molt amb les intervencions o respostes que puguis donar" (E5:4)

"Però el professor ha de ser capaç de transmetre la vivència, la motivació, i la il·lusió per la feina. La manera de vestir del professor: anar amb camperes a

classe o amb faldilles i sabates de taló, estar arrepenjat a la paret, o assegut i fumar... hi ha d'haver una qüestió d'actitud personal "estar dins de la classe", no cal anar corrent al davant".(E2:5)

Alguns experts consideren que un aspecte fonamental és el **caràcter** del professor, aspecte de gran complexitat però que també s'ha de tenir present:

"Però jo crec que aquest és un tema difícil, ja que hi ha qüestions que no es poden controlar com aquest de la roba i n'hi ha d'altres que són molt de caràcter. Hi ha professors que de caràcter són molt autoritaris, o molt competitius, poc cooperatius... i això es transmet, però forma part del propi fet educatiu: entre el docent i l'alumne sempre hi ha un intercanvi subliminal educatiu i que no surt a la programació i de vegades potser és més important".(E9:10)

4.3. Clima de sessió

En les observacions realitzades, hem pogut constatar que el clima de sessió és determinant per al treball i el desenvolupament de determinades actituds. Cal remarcar que el clima de sessió també depèn a la vegada, d'una aspecte més general, que és el context de centre (vegeu Cap. II apartat 3.3.4 i Cap. 3 ap. 1.3.4.), i que en aquest també es desenvolupen una sèrie de relacions, que també influiran directament sobre el clima de classe.

Si ens centrem en el clima de sessió, ens referim concretament des del moment de l'inici de la classe, moment en què el professorat entra en contacte amb els alumnes, fins que el professor s'acomiada.

Alguns professors van a buscar l'alumnat a les aules corresponents, altres els reben al gimnàs o la pista, etc. Però des del moment en què el professor rep els alumnes, ja es comença a configurar un determinat ambient que condicionarà sovint la resta de la sessió.

Exemples de diferents situacions d'inici de la sessió en què el/la mestra/a espera que els nens/es estiguin en silenci, calmats...:

"El professor demana molta atenció i silenci ja que s'ha de sentir la música, els parla fluixet i es va creant un clima de molta tranquil·litat".(Ob. Centre 4, sessió 1)

"La mestra espera que tots els nens estiguin en silenci, i llavors explica el que faran a la sessió". (Ob. Centre 2, sessió 11)

Sessions en les quals des d'un primer moment hi ha crits, empentes, descontrol... i es comença igualment la sessió:

"Els nens fan fila amb les consegüents discussions de qui és primer, s'empenten i van al gimnàs... El mestre els reuneix amb la finalitat de distribuir els grups a les diferents estacions. Els nens no estan atents, xerren, es mouen". (Ob. Centre 3, sessió 11)

"Els nens/es comencen el joc xisclant. La mestre es posa a un costat i va mirant. De tant en tant algun nen/a li fa alguna pregunta, un comentari... li parla... Alguns nens/es s'enfilen a les espatlles..." (Ob. Centre 1, sessió 11)

També a l'**acabament de la sessió** les situacions observades són molt diferents. Alguns professors acaben la classe i l'alumnat està totalment tranquil i relaxat, acomiaden dels nens, etc:

"El mestre els demana que es concentrin, que respirin bé i al cap d'una estona, el mestre els va tocant suaument d'un en un i, en silenci, van marxant a l'aula o al vestidor".(Ob. Centre 4, sessió 9)

"Tots els nens recullen el material. La mestra els reuneix, els asseu en rotllana i informa que els nens que porten esmorzar vagin a la classe a buscar-lo, sense córrer, sense cridar..."(Ob. Centre 2, sessió 8)

"La mestra s'acomiada dels nens, a mesura que aquests van sortint progressivament".(Ob. Centre 2, sessió 12)

D'altres professors finalitzen la classe amb els nens molt esverats i gairebé sense acomiadar-se dels nens:

"En acabar la sessió els nens recullen el material cridant, empentant, molt esverats..." (Ob. Centre 1, sessió 12)

"El mestre no s'acomiada dels seus alumnes. Acaba la classe dient: "ja s'ha acabat, ja podeu marxar..." És molt fred.".(Ob. Centre 3, sessió 5)

"El mestre acaba de mirar i apuntar-se tots els nens si seguien o no el ritme i diu: "va, marxem". Es posa a la sortida de gimnàs esperant que facin fila i se'n van.".(Ob. Centre 3, sessió 8)

D'altra banda, en el marc teòric hem exposat els principals aspectes determinants del clima de la classe, entre els quals també s'han destacat les característiques físiques i arquitectòniques de l'espai on es treballi... Hem analitzat aquest aspecte diferenciant entre el treball a l'interior o al gimnàs, i el treball a l'exterior.

Treball al gimnàs/instal·lacions cobertes:

L'ambient o clima durant la sessió varia en un funció del tipus d'activitat desenvolupada, com també de l'espai on es treballa. En general, quan es treballa a l'interior, en un gimnàs, l'ambient de sessió pot dependre de la pròpia instal·lació, si és agradable o no, de la ressonància, la llum, etc.

A la taula següent veurem alguns aspectes relacionats amb les característiques de la instal·lació, que poden condicionar l'ambient:

Condicions de les instal·lacions cobertes				
	Centre 1	Centre 2	Centre 3	Centre 4
Dimensions	Molt reduïdes	Molt reduïdes	Amplies	Molt reduïdes
Ressonància	Molt alta	Normal	Alta	Normal
Decoració	Gens	Gens	Gens	Gens
Condicions generals	Normals-baixes	Normals-baixes	Molt bones	Normals-baixes

TAULA NÚM. 78

CONDICIONS DE LES INSTAL·LACIONS COBERTES

En els quatre centres observats l'estat de la instal·lació coberta era des del nostre punt de vista deficient —en quant a dimensions— i d'un estat poc adequat ja que en tots tres centres es tractava d'un espai vell, poc acollidor, etc. L'únic centre que disposava d'una instal·lació excel·lent —tret del tema de la ressonància— era el centre 3. És, doncs, al centre 3 i al centre 1 on l'ambient de sessió resultava més sorollós i fins i tot desagradable.

“L'ambient de la classe de mica en mica s'ha anat carregant de manera que els nens han començat a cridar —alguns per ensenyar el què feien a la mestra— aquesta acudia i els deia molt bé —els reforçava que tornessin a cridar— i al final, alguns nens xisclaven.. L'ambient és sorollós i hi ha molts crits” (Ob. Centre 1, Sessió 9)

“Els nens van a buscar els matalassets cridant esverats, alguns es tiren pel terra.... la mestre els diu que no cal cridar però pocs l'han sentit.[...] Un nen diu cridant “això sembla la selva”.(Ob. Centre 1, sessió 12)

“Els nens estan molt esverats: criden, lluiten, es fan empentes, s'enfilen pels bancs, les espatlles”.(Ob. Centre 3, sessió 8).

En els centres 1 i 3 el professorat també planteja activitats de relaxació i de tornada a la calma, però de la manera que les plantegen no deixen de ser uns parèntesis en l'ambient general de la sessió:

“La mestra demana a veure si són capaços d’estar 1’ en silenci, estirats i amb els ulls tancats. Aconsegueixen un cert silenci, però quan la mestra els diu que ja ha passat un minut tots s’aixequen ràpid i es posen a cridar”.(Ob. Centre 1, Sessió 8)

“El mestre posa música, tanca els llums i els diu que faran relaxació. Tots els nens s’estiren al terra i van escoltant la música. Alguns nens riuen, alguns estusseguen expressament... al cap d’una estona s’aconsegueix un cert silenci”. (Ob. Centre 3, sessió 12)

En els exemples anteriors podem veure com l’ambient o clima de sessió no es concreta en determinades activitats, sinó que és el resultat de tot una situació general que s’ha anat creant a l’aula.

En el centres 2, i el centre 4 malgrat les deficiències i estat de les instal·lacions s’aconseguia un bon ambient de treball.

“Malgrat les reduïdes dimensions del gimnàs, els nens han estat molt tranquils, treballant amb molt d’interès i amb un ambient molt agradable. Et fan venir ganes de posar-te en una classe com aquesta, fa la impressió que el mestre disfruta”.(Ob. Centre 4, sessió 12)

Tot i així considerem que les característiques de la instal·lació condicionen el treball a realitzar i, per tant, l’ambient de classe. Per compensar els possibles dèficits es requereix molt d’esforç i experiència del professorat:

“Els nens estaven una mica nerviosos perquè a fora plovia i a dins el gimnàs tenen molt poc espai. Quan els nens s’esveren, la mestra atura la classe, crida l’atenció als nens i es fa escoltar. Sovint ha de recórrer a aquest recurs, però això fa que no es descontrolï la sessió, sinó crec que de mica en mica el clima aniria augmentat de to i es perdria el control...”(Ob. Centre 2, sessió 1)

Només en un dels quatre centres, el mestre utilitzava la **música** gairebé de forma habitual en les sessions, la resta ho feia molt puntualment. Encara que treballés a l’aire lliure, i fins i tot algun contingut d’iniciació esportiva, el mestre portava el seu portàtil i feia una activitat de tornada a la calma amb música.

Cal dir també que no hem vist cap dels espais coberts on en les parets hi haguessin pòsters, treballs, motius... relacionats amb aspectes de l’assignatura. Les instal·lacions dels centres observats solen estar “pelades” sense cap mena **d’ambientació o decoració**, mentre que hem vist sovint pels passadissos treballs de matemàtiques, naturals... fet que contrasta amb l’abandó de les instal·lacions cobertes.

Treball a les instal·lacions descobertes:

Si comparem l’estat i l’adequació de les instal·lacions descobertes veurem que més o menys tots els centres estan en condicions similars. En general, el treball

a l'exterior provoca el perill de dispersió de la classe si no es delimita bé l'espai. També les condicions de l'entorn —sorolls externs, presència d'altres grups-classe...— poden no afavorir un bon clima de treball:

“Es fa l'escalfament a l'exterior. El grup es troba amb nens petits que han sortit al pati, un altre grup que també fa Educació Física, soroll d'obres a l'exterior, ...és difícil evitar la dispersió”. (Ob.Centre 1, sessió 12)

“Està plovent fort i sovint surt la pilota a fora del cobert, per això molts nens van amb els peus ben molls. Algun cau de cul i es mulla tot el xandall. Hi ha molt soroll (obres, la pluja, crits...) sensació de dispersió”.(Ob. Centre 1, sessió 14)

En el darrer exemple, la mestra no tenia altra opció que fer la classe a l'exterior, ja que el gimnàs estava ocupat per un altre grup-classe de nens més petits.

En el treball a l'exterior, sovint s'ha de suportar difícils condicions meteorològiques com és ara el fred intens, el vent, la calor... i no sempre afavoreixen un bon clima de classe. D'altra banda, els factors climàtics fan pràcticament impossible la impartició de determinats continguts. És evident que no es pot fer relaxació, per exemple, a l'aire lliure si la pista està mullada o el fred és intens.

Treball en espais no convencionals

De les 52 sessions observades, tan sols una s'ha realitzat en un espai no convencional. Totes les sessions s'han desenvolupat al gimnàs corresponent o bé a les pistes poliesportives del centre.

Dos dels centres observats estan ubicats pràcticament en el **medi natural**, fet que permetria la realització d'algunes de les propostes sense cap mena de desplaçament extraordinari i, en canvi, no s'ha fet cap sessió en aquest tipus d'espai. En els altres dos centres també es disposava d'espai natural pròxim, però ja tenien un cert desplaçament que calia fer.

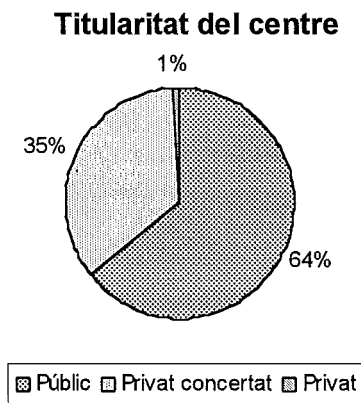
4.4. Context de centre

En el marc teòric i mitjançant les entrevistes s'ha destacat la importància del context de centre per al treball i la millora de les actituds, els valors i les normes. Es destaquen fonamentalment els aspectes següents:

- 4.4.1. Titularitat de centre
- 4.4.2. Infraestructura
- 4.4.3. Treball en equip
- 4.4.4. Eixos transversals
- 4.4.5. Clima de centre
- 4.4.6. Projecte educatiu

4.4.1. Titularitat del centre

En l'estudi genèric realitzat, un 64% del professorat treballa en centres de *titularitat* pública, mentre que un 35% exerceix en centres de titulariat privada concertada i únicament un 1%, en centres de titularitat exclusivament privada.

GRÀFIC NÚM. 40
TITULARITAT DEL CENTRE

Podem considerar que la titularitat del centre educatiu influeix en el tractament de les actituds i els valors en general? Influeix també en les actituds i valors impartits en l'àrea d'Educació Física?

Segons professionals de l'àrea es considera que més que la titularitat en si, hi influeix el context del centre i la seva línia pedagògica.

"Bé, jo crec que el context del centre hi pot influir moltíssim, més que res perquè en el PEC ja es defineixen uns valors, una línia determinada que condiciona una mica el que treballarà el professorat" (E9:3)

Alguns professionals diferencien entre el caràcter públic i el religiós:

"Els PEC són de caràcter molt general. El que sí que queden molt definits respecte a les actituds, els valors i les normes, són els centres de caràcter religiós. Les escoles municipals i públiques totes són laiques, progressistes, obertes... i en principi si una escola es manifesta religiosa, catòlica ... això ja t'està conduint cap a uns valors molt concrets".(E9:3)

"Segur que hi ha diferències entre centres rurals i urbans, però potser no tantes entre els públics i religiosos" (E11:4)

"El mateix passa amb el caràcter públic o religiós, encara que és ben cert que aquests últims solen ser més selectius o faciliten la possibilitat d'implantar programes encaminats cap al desenvolupament d'actituds en general, encara que les relatives a l'Educació Física no solen ser-hi gaire" (E14:1)

En els resultats obtinguts en el qüestionari en relació amb aquesta variable s'han apreciat algunes diferències significatives en les respostes aportades pel professorat que treballa en centres públics respecte dels que treballen en centres de titularitat privada, ara bé, no podem considerar que siguin aspectes rellevants per a la investigació, però els podem tenir en compte.

Per acabar aquest apartat volem remarcar que la Titularitat de Centre, és una variable que anirà mol aparellada amb clima de centre o l'ambient del centre, i la de Projecte Educatiu (pàg. 470). Així, doncs, creiem més en la influència d'un clima de centre i del Projecte Educatiu que no pas en el fet que el centre sigui de titularitat pública o privada.

4.4.2. Infraestructura

Les instal·lacions i el material, poden condicionar el treball dels continguts actitudinals en l'àmbit de l'Educació Física? Són elements determinants per al treball de les actituds en un centre educatiu?

Bé, la majoria de professionals consultats opinen que cal disposar d'uns mínims però, en general, no es requereixen grans recursos per poder abordar el treball dels continguts actitudinals. D'altra banda, es remarca que les instal·lacions condicionen sobretot el treball sobre els hàbits higiènics (apartat 3.2.1.cap. V), però no són determinants per al treball de la resta de continguts.

"Tampoc les instal·lacions i el material no necessàriament han de ser quelcom determinant en el procés d'actituds i valors a través de l'Educació Física i l'esport".(E14:1)

"S'ha de disposar d'uns mínims, però aquests no han de condicionar les classes. El professorat ha de ser imaginatiu i malgrat que no hi hagi unes instal·lacions òptimes o un material determinat, ha de ser capaç de treballar els diferents continguts i fer respectar als seus alumnes el material i les instal·lacions a partir de la pròpia pràctica educativa, del dia a dia." (E3:2)

Si bé el material i les instal·lacions no són indispensables, sí que es consideren de gran importància, especialment les instal·lacions, ja que poden facilitar o no qüestions de relació interpersonal:

*"Crec que el que té molta rellevància és el tema de les **instal·lacions**, material... ja que tenen molta relació amb el que és el clima, i en algunes assignatures més que en d'altres, per exemple en Educació Física, és clar, si no hi ha dutxes, es evident que no es treballaran hàbits higiènics... Bé, la qüestió de les instal·lacions i els materials no vol dir disposar d'espais magnífics, però sí que facilita molt qüestions de relació personals, que hi hagi tranquil·litat, facilita la circulació de la gent, que hi hagi espai suficient... normalment no se li dona gran importància en el tema de valors i em sembla que en té molta.".(E10:3)*

Coincidint amb l'opinió anterior, es destaca la **importància** de les instal·lacions sobretot en l'assignatura d'Educació Física, ja que potser per la resta d'assignatures aquestes no són tan essencials.

"Bé, estan molt vinculats amb els hàbits de caràcter més higiènic, per tan, alguns continguts actitudinals estan totalment condicionats per les instal·lacions. Ja pots establir hàbits d'ordre si no tens un magatzem per guardar el material, i les has de tenir per allà tirat. Quines normes d'ús del

material pots establir si no tens ni material, ni gimnàs... Per tant, és un condicionant imprescindible per a l'Educació Física, tenir uns bons vestidors, tenir instal·lacions cobertes (E9:3)

*"Les **instal·lacions** també condicionen molt. Per exemple, tot el que és acceptació de la pròpia persona, una forma de treballar-ho és mitjançant la relaxació, el treball d'introspecció... clar que si estàs al pati, amb clàxons, sorolls... necessites un espai, un espai petit, recollit...aquest està bé per a fer això... però no em permet treballar altres aspectes amb nens més grans quan per exemple un dia plou, ja que no s'hi cap".(E7:2)*

Mitjançant les observacions també hem constatat la importància d'una infraestructura mínimament adequada, i els principals problemes que comporta la manca d'espai, els sorolls externs, el clima, etc.

La manca d'espai s'ha fet evident de manera molt freqüent a les escoles observades, sobretot en dies de pluja i/o fred intensos, en què no hi havia altra alternativa de treballar a l'interior.

"El principal problema és degut a les condicions d'espai existents ja que pel nombre de nens, és molt reduït". (Ob. Centre 2, sessió 2)

"Considerant que són nens/es de cinquè l'espai de què es disposa és molt reduït i dificulta molt la realització de jocs i activitats". (Ob. Centre 2, sessió 7)

El treball a l'aire lliure de vegades es troba dificultats per l'existència de sorolls externs:

"La classe ha estat molt sorollosa: hi ha obres a prop i, a més, pluvia i el soroll de la pluja ressonava molt".(OB. Centre 1, Sessió 13)

"El fet de treballar a l'aire lliure i estar treballant amb un altre grup a fora, suposa que al pati hi ha força soroll i enrenou i això dificulta el treball de classe".(Ob. Centre 1, sessió 3)

Els elements climàtics també impedeixen o dificulten la realització de determinades activitats:

"L'activitat de relaxació no semblava massa indicada per fer-la a l'exterior ja que hi ha soroll, altres alumnes al pati, el terra es fred..." (Ob. Centre 1, sessió 2)

"La classe ha estat força sorollosa i dispersa per raó del al clima —plou—, els sorolls externs, i que els nens estaven bastant esverats..."(Ob. Centre 1, sessió 14)

D'altra banda, alguns professionals consideren que a la majoria de les escoles hi ha una dotació correcta d'instal·lacions i, per tant, aquestes serien una excusa per no treballar determinats continguts:

"Jo crec que ara mateix pràcticament tots els col·legis tenen com a mínim una sala polivalent, multiús. Llavors potser seria una excusa per no fer determinats continguts..." (E4:3)

Des de l'Administració:

"Jo diria que en general tots els centres d'educació infantil i primària tenen unes condicions d'edificis immillorables!" (E15:1)

A través del qüestionari hem obtingut els resultats següents:

	No n'hi ha	N'hi ha	Adequació 0 (gens)	Adequació 1 (poc)	Adequació 2 (força)	Adequació 3 (molt)
Instal. cobertes	33,1%		2,5%	20,7%	20,7%	23,1%
Instal. descobertes	2,5%		2,5%	23%	44,3%	27,9%
Medi Natural	36,1%		1,9%	17,6%	19,4%	25%
Dutxes	41,5%		10,2%	11,9%	19,5%	16,9%
Vestidors	33,1%		9,3%	16,9%	21,2%	19,5%
Material esportiu			2,4%	25,2%	55,5%	17,1%
Material didàctics	33,3%		7,5%	35%	20%	4,2%

TAULA NÚM. 79

EXISTÈNCIA I ADEQUACIÓ DE LES INSTAL·LACIONS I EL MATERIAL

Als centres de primària predomina l'existència **d'instal·lacions** esportives descobertes, mentre que es detecta una mancança força considerable d'instal·lacions esportives cobertes (gimnàs, pavelló, sala d'usos múltiples...). Si sumem els centres que no tenen instal·lacions cobertes amb els que tenen una adequació baixa, són quasi un 55% dels centres que no disposen d'instal·lacions cobertes amb unes condicions mínimes.

Pel que fa a les dutxes i vestidors hi ha un gran dèficit i manca d'adequació de dutxes i vestidors als centres. Aquest aspecte ja l'hem analitzat a l'apartat d'hàbits higiènics. Per tant, considerem innecessari tornar a repetir la informació en aquest apartat. Si ens referim als espais naturals, més d'un 55% dels centres no tenen la possibilitat de disposar d'un entorn natural proper a l'escola.

4.4.3. Treball en equip

El treball en equip, es considera fonamental per afavorir el treball dels continguts actitudinals. Així ho destaquen diferents professionals:

"De la meua experiència personal i professional a l'escola, una de les coses que més valoro és el treball en equip, i crec que aquest és fonamental per transmetre aquests continguts als nens".(E3:3)

"El treball en equip és vital. Per exemple el treball d'actituds a secundària, si no es treballa en equip és materialment impossible!. A primària igual, si el professorat no treballa en equip, millorar aspectes actitudinals es fa difícil, es pot fracassar, però potser no tant com a secundària... però a més, si tot el treball d'actituds o valors es planteja de manera conjunta, ningú se sent com l'únic responsable d'aquest àmbit, ja que hi ha un plantejament general sobre el tema".(E10:3)

El problema principal dels mestres d'Educació Física és que si bé participen en la dinàmica general dels centres, sovint es troben sols a l'àrea i no tenen la possibilitat de compartir el dia a dia amb altres companys d'Educació Física.

"El fet d'estar sol a l'àrea d'Educació Física fa que el treball esdevingui més rutinari. El fet de compartir el treball amb una altra especialista fa que s'estimulin les iniciatives, augmenta la motivació per fer noves propostes..."(E1:3)

"Només hi ha un especialista en Educació Física o dos, com a màxim Això és fatal ja que després el Projecte curricular de l'assignatura acaba convertint-se en el projecte del mestre o la mestra X. Quan aquest mestre canvia de centre, també se'n va el projecte. Sembla que el projecte no tingui res a veure amb el context, amb l'escola, amb la institució...(E2:3)

"...El professor d'Educació Física com a persona i com a professional es pot trobar sol i aïllat, i necessita intercanviar experiències, continguts, com li ha anant la classe, la programació del curs, què podria millorar... és una necessitat global de l'àrea".(E9:4)

Algunes propostes en relació amb el problema de l'aïllament del professorat d'Educació Física, són la creació de xarxes de suport o seminaris de formació permanent:

"S'haurien de crear unes xarxes de suport o seminaris permanents per tenir un referent d'intercanvi i un creixement professional ja que hi donaria un reforçament. Això se suma al fet que, actualment, hi ha una certa inestabilitat. Hi ha escoles que en 4 anys consecutius hi han tingut 4 professors diferents".(E2:3)

hi ha algunes experiències de grups de treball estables formats per professionals en Educació Física i que són valorades com a molt interessants i necessàries:

“Bé, els mestres ho necessiten, necessiten intercanviar, es tracta d’una qüestió vital! Amb aquest grup de gent que parlen de la seva feina quotidiana, a l’escola poden parlar de temes més globals i del centre —la festa de l’escola,...—, però amb el grup de referència de la seva matèria podran tractar temes més concrets.

Respecte a les actituds, valors i normes, en el context de les Municipals es va tractar de manera monogràfica ja que era un tema que preocupava... s’han de sequenciar? com les avaluem?, etc”.(E9:5)

D’altra banda, podem afirmar que actualment el professorat d’Educació Física està força implicat en el centres, ja que en el qüestionari es demanava sobre les funcions que aquests realitzaven a l’escola i els resultats obtinguts van ser els següents:

Funció	Freqüència	Percentatge
Mestre especialista d’ E.F (exclusivament)	75 casos	61%
Mestre especialista d’ E.F. i altres funcions	43 casos	35%
No exerceix d’especialista	5 casos	4%

TAULA NÚM.80

PRINCIPALS FUNCIONS DESENVOLUPADES

És interessant destacar que un 61% es dedica exclusivament a fer de mestre especialista en Educació Física, mentre que un 35% desenvolupa altres funcions. Per tal de concretar quines són les altres funcions (taula núm.78), cal remarcar que un 15% del total d’enquestats exerceix algun càrrec directiu, un 13,8% fa funcions de professor tutor d’un grup classe i només un 4% fa funcions de mestre generalista.

Funció	Freqüència	Percentatge
Mestre especialista d’ E.F i càrrec directiu	19 casos	15%
Mestre especialista d’ E.F. i tutor	17 casos	13,8%
Mestre especialista i mestre generalista	5 casos	4%

TAULA NÚM.:81

ALTRES FUNCIONS DESENVOLUPADES

Si bé destaquem el percentatge de dedicació a la gestió escolar, aquesta pot variar en detriment de l’Educació Física del centre.

“Crec que un especialista d'Educació Física no ha de fer mil coses respecte a la docència d'altres àrees però sí que ha de tenir alguna funcions en el centre que l'ajudin a conèixer més, a relacionar-se, a tenir una intervenció directa amb el centre, que es positiu i està molt bé, tant per donar a conèixer la feina que està fent, la seva importància... com per conèixer la resta d'activitats i la gestió del mateix centre i això pot ajudar. No el que fa Educació Física, Matemàtiques, Anglès, reforç de no sé què... sinó el que a més de fer l'Educació Física ben feta amb les dues hores i mitja, complint amb l'horari, i a més té temps a fer altres funcions de gestió, coordinació, sempre que li permeti el seu horari lectiu... perquè ja estic una mica farta de veure a gent que diu, jo faig això, faig allò... i quantes hores d'Educació Física fas? Ah una! Bé, doncs no, primer s'ha de complir amb el què toca ja que en aquest moment el professorat ja està ocupant places d'Educació Física. Bé, doncs, si sobra horari sí, però si no no!”(E9:3)

En un dels centres observats, el mestre d'Educació Física realitzava taques de direcció, fet que suposava que l'horari d'Educació Física dels nens es quedava totalment reduït a les hores setmanals assignades a la matèria.

4.4.4. Eixos transversals

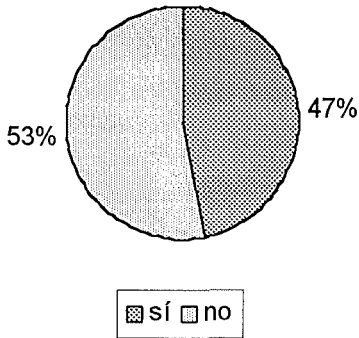
Els eixos transversals consisteixen un dels referents importants per treballar els continguts actitudinals. Així ho confirmen diferents professionals entrevistats:

“Considero que en els anomenats eixos transversals és on veritablement s'haurien de treballar els continguts actitudinals, però succeeix que són molt pocs els centres que realment treballen els eixos transversals. Alguns ho fan de manera puntual... però encara no podem dir que siguin un tema estès a les escoles de primària, suposo per la gran quantitat de demandes que se'ls fa des de l'Administració PPC, PEC, etc. i la feina diària que té el professorat.”(E1:2)

“El que sí que considero que suposa el nucli en el que fa a la possibilitat de desenvolupar continguts actitudinals, tant generals com de l'Educació Física, són les variables del treball en equip que es faci en el centre, el tractament dels eixos transversals i les funcions dels professorat.”(E14:2)

Analitzem els resultats obtinguts en el qüestionari, un 47% del professorat enquestat ha manifestat que en el seu centre havia treballat els eixos transversals en els darrers dos anys. (Gràfic núm.41)

Participació en Eixos Transversals

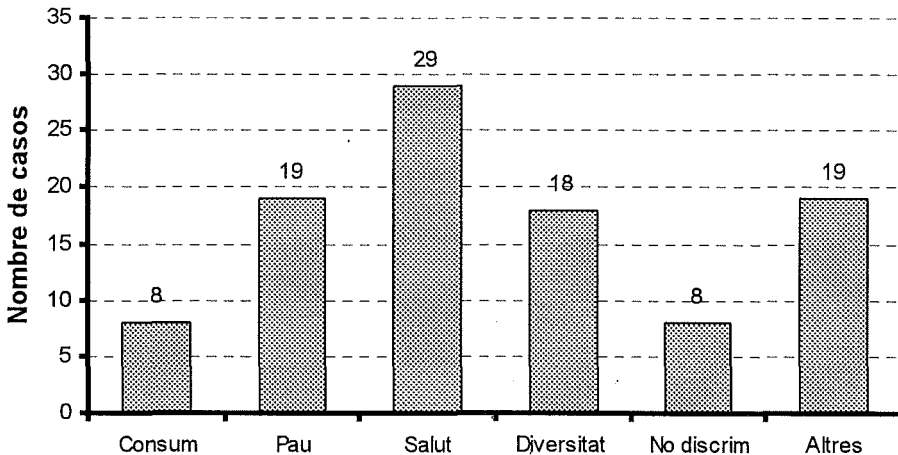

GRÀFIC NÚM.41

PARTICIPACIÓ EN ELS EIXOS TRANSVERSALS

En el gràfic que presentem a continuació podem veure quins són els temes més tractats en els eixos transversals.

Tipus Eixos Transversals

GRÀFIC NÚM. 42

TEMES TRACTATS EN ELS EIXOS TRANSVERSALS

Es destaca sobretot l'eix relacionat amb la salut, ja que aquest és un contingut molt relacionat amb la matèria. Cal recordar que el Ministeri planteja el treball sobre la salut com un bloc de continguts més a desenvolupar en l'àrea d'Educació Física, en canvi, el Departament d'Ensenyament es configura com un Eix Transversal.

D'altra banda, pràcticament tots els entrevistats coincideixen a afirmar que els Eixos Transversals no es treballen en els Centres i si en algun centre es fan, constitueixen una anècdota. Així ho expressa un inspector:

"Els eixos transversals no es treballen. Per exemple, el tema de salut ni es toca suficientment a l'àrea de Ciències Naturals ni de manera explícita a l'àrea d'Educació Física... no hi ha la infraestructura per atreballar-ho ni crec que hi hagi la sensibilitat suficient per treballar-los. El mateix passa amb les programacions interdisciplinars. Si es fan, són una anècdota. Per exemple sobre el consumisme...s'ha fet una experiència a Vic però és una experiència aïllada, no generitzable" (E2:3)

Des de la coordinació de les escoles municipals de Barcelona s'afirma el següent:

"El problema és que molta gent està dient que són molt importants, que són un gran encert de la Reforma; però, com que han quedat en mans de ningú, com que formen part d'una presència etèria a l'escola, crec que ningú no els aborda i ningú no els afronta".(E9:4)

També els responsables de la formació de professorat són del mateix parer:

"Considero que no es treballen a les escoles, tot i que entenc que tenen gran importància per al desenvolupament de actituds, i valors de caràcter comú a tots ells i a totes les assignatures, el treball en equip..."(E3:2)

"La proposta del temes transversals, semblava que es resolía el problema — del treball de les actituds i valors—, però la veritat és que pocs centres s'ho han pres seriosament".(E14:5)

Alguns dels problemes que manifesten els professors per treballar els eixos transversals són la manca de temps, i l'orientació excessivament teòrica que suposa el seu plantejament:

"...si com a mínim n'has parlat amb el professorat, és pot fer un treball interdisciplinar, però el que passa és que no es té temps".(E7:3)

"Els eixos transversals, sempre que es puguin portar a la pràctica sí que són interessants però els eixos transversals els considero molt teòrics, ja que portar-los a la pràctica... Nosaltres no ho treballem... ja que és molt difícil coordinar-se totes les àrees, i hi ha alguns temes per exemple que hi ha àrees

més indicades...i cada àrea ho treballa de manera diferent. De fet, crec que estarien bé que es treballessin però en una escola tan gran... és difícil!”(E5:2)

“El treball en equip, hauria d'afavorir el treball en el centre però moltes vegades no tens ni temps per trobar-te i cadascú fa la seva, però hauria de ser un factor molt important i de cara als nanos de cara als professors....(E5:2)

Contràriament a l'opinió expressada de forma majoritària, des de l'administració del Departament d'Ensenyament es considera el següent:

“Jo crec que s'han treballat sempre ja que si tens contactes amb les escoles, veus que fan la setmana de la solidaritat, la setmana de la pau...”(E15:4)

Respecte al problema del temps es considera el següent:

“PEC, PCC, ET...—creus que els centres tenen suficient temps i disponibilitat?

Jo crec que sí, que en aquest moments els centres d'educació primària tal com han quedat estructurats, amb els equips de professors que tenen, el nombre d'alumnes que tenen, si fan una bona distribució dels seus recursos i del personal de què disposen jo penso que ho poden fer...i en tot cas, el PEC i el PCC són document que ja haurien de tenir fets. Tots aquests documents, cada centre els ha de fer en funció del que té i del que disposa i del què sap fer... no es tracta de fer grans documents de mil de pàgines..”(E15:5)

Justament, el concepte d'eixos transversals va molt més enllà que l'expressat en l'opinió anterior. Així ens ho confirmen alguns professionals consultats:

“Als centres els eixos transversals es converteixen en el Dia de la Pau, la Setmana de la Solidaritat... segur que hi ha gent que també ho fa bé, però per regla general o s'ha quedat en l'aire perquè tothom en parla però ningú ho aborda, o bé es fan coses puntuals... però crec que els ET poden donar molt més del que s'està fent”.(E9:4)

“Segur que no es treballen com la llei diu que s'haurien de treballar, segur que no. Però tampoc no es pot dir que no es treballi gens, i a vegades es treballa sense ser massa conscient, o mitjançant treballs paral·lels les festes, les setmanes de... Ara, crec que s'hauria de fer molt més”.(E10:2)

Altres opinions al respecte:

“Si es treballen els E.T també es tradueix en una relació directa amb els continguts actitudinals. No sé si és primer l'estímul que produeix l'efecte o a l'inrevés, però quasi segur que en un centre on hi ha un treball interdisciplinari, hi ha una sensibilitat amb els temes actitudinals, i si existeix interdisciplinarietat gairebé segur que hi ha treball en equip, de manera que

és tot una configuració: centre amb sensibilitat per fer interdisciplinarietat/globalització, treball en equip (E4:2)

4.4.5. Clima del centre, PEC i PCC

El clima del centre, l'ambient general de l'escola, la cultura del centre, etc. constitueixen un dels factors més importants en la formació d'actituds i valors. Així ho exposen diferents experts en el tema:

"I el darrer punt, seria el tema que es refereix al clima d'aula, el clima del centre... que pot semblar una mica elàstic, una mica tediós.. però que analitzat amb més detall pot tenir un gran interès. És a dir, el clima entès com el conjunt de les relacions interpersonals que a l'educació primària tenen molt pes..." (E10:1)

"Això és un espai de transmissió de valors que forma part del clima: aspectes com les festes, els rituals de funcionament de les classes, des de les assemblees, l'organització del grup, els càrrecs... tot aquest tipus de petits detalls i el conjunt de tots, configuren també aquesta educació de valors".(E10:1)

Si no volem que els continguts actitudinals restin a mans de cada un dels professors, hi ha d'haver una projecció en l'ambient general del centre:

"Els anomenats mètodes tradicionals [...] poden ser mol efectius per al desenvolupament dels continguts actitudinals, però sempre que després existeixi una veritable projecció en l'ambient general del centre, ja que si no és així, es reduiran a sermons rebuts en la classe d'ètica o en una certa assignatura o amb un determinat professor".(E14:4)

Alguns professionals en denominen cultura escolar:

"Bé, en primer lloc jo crec que a més d'una implicació curricular, hi ha un aspecte més general que és el que denominem una cultura d'escola, i aquesta hauria d'incloure l'educació en els valors com un tema quasi prioritari, per tant, no seria únicament la suma de les diferents assignatures sinó la cultura escolar, des del horaris, l'organització el reglament del centre, el PEC, les relacions entre el professorat, relacions amb el personal no docent, etc. S'ha de prendre com una dimensió axiològica o moral".(E11:1)

En resum, els experts entrevistats consideren que la formació d'actituds i valors va més enllà que el treball realitzat a cada una de les assignatures o la suma de totes. El treball d'actituds és configura, a més, del treball realitzat a cada una de les matèries, a partir del que és el clima de centre o cultura del centre.

Si al centre existeix veritablement un treball en equip, és en el Projecte Educatiu del Centre on es posa de manifest aquest treball col·legiat i és també en aquest document on ha de quedar constància del tractament de com s'han de portar a terme els continguts d'actituds, valors i normes.

“El treball en grup influeix en el sentit que et permet establir projectes comuns, els mestres no fan la seva... i en aquest sentit al nostre centre es nota molt una línia d'escola, sobretot en el camp de les actituds, valors i normes, hi ha una sèrie d'aspectes que tenim molt clars, i això està molt treballat i molt cuidat, de manera que cada professor des dels seus àmbits concrets incideix en aquest treball comú”.(E8:3)

El fet d'exposar col·lectivament com el centre abordarà el tema de les actituds, els valors i les normes, posa de manifest un compromís col·lectiu per davant de la responsabilitat individual de cada professor/a, sobre aquest aspecte tan controvertit en els moments actuals.

“Només des d'una acció conjunta de tot el centre, amb els greus problemes didàctics i socials que té avui l'educació d'actituds, pot assolir el seu ple sentit. En efecte, si el que es fa dins de cada aula en el treball de la respectiva àrea no s'inscriu en l'acció conjunta del Projecte de Centre, pot quedar diluït en els interessos i motivacions pròpies de cara àrea o mestre, desconnectat i —com a vegades és normal— fins i tot en contradicció entre el que es fa a primera hora del matí i després del pati”.(E13:5)

“Sembla clar per que s'ha dit abans i és un supòsit normalment acceptat que l'aprenentatge de valors, actituds, normes i hàbits no es produeix només per l'ensenyament de les diferents àrees /matèries; ha de donar-se —en primer lloc— una acció conjunta, per no quedar-se en requeriments més o menys particulars de cada professor. D'altra banda, més prioritàriament, és l'àmbit del centre escolar, més que cada aula l'àmbit principal de formació en valors”.(E13:5)

Com a conseqüència, serà el conjunt de tots els aspectes fins ara mencionats (treball en equip, eixos transversals, clima de centre, projecte de Centre...), juntament amb el tractament de les actituds des de cada una de les àrees curriculars, que configuraran l'adquisició dels continguts actitudinals de l'alumnat:

“Per tant, jo no ho deixaria en què és només la suma de actituds, valors i normes de cada àrea... tot això és important però dins del context global de tot el que hem dit: tutories, temps específic i sistemàtic, clima, transversals i actituds”.(E10:1)

“Segons el que hem dit, pel que fa als continguts d'actituds, no n'hi ha prou amb la seva inserció curricular en els temes transversals en el projecte curricular, amb la consegüent corresponsabilitat de totes les àrees pot

potenciar l'acció educativa en aquest terreny. Tot depèn, en últim extrem com s'estableixi el seu ensenyament, s'insereixin en el Projecte de Centre i el grau de consens i compromís assolit.(E13:4)

Per tant, el treball d'aquests continguts afecta tot el centre educatiu i probablement —com assenyalen alguns autors— i un dels principals reptes a plantejar-se el professorat de cada centre és unificar criteris mínims comuns, a través del projecte educatiu de centre.

“A la vista de la situació, i com que les actituds són manifestacions dels valors i es troben molt relacionades amb les normes, em donaria per satisfet si els professors, a través del seu projecte educatiu de centre, aconseguissin unificar criteris i aportar els continguts actitudinals des de cada àrea curricular i en el seu conjunt, entenent que la configuració de l'esquema valoratiu de cada alumne vindrà donat per ell mateix, fruit de les interaccions amb el medi”.(E14:6)

4.4.6. Altres

Una vegada exposats els factors que més directament afecten al treball dels continguts actitudinals en el context de centre, hem de tenir present que el centre també se situa en un context social alhora molt més ampli i, tal com s'ha exposat en diverses ocasions, hi ha altres factors que exerceixen una enorme influència sobre el camp de l'educació dels continguts actitudinals. Volem destacar, en primer lloc, la importància de la família com a factor més immediat, a continuació el context de barri i, en darrer terme, els mitjans de comunicació.

No és objecte d'aquest estudi abordar en profunditat els factors esmentats, però sí que indicarem a continuació algunes cites significatives que ens remarquen la necessitat de tenir-los sempre presents.

“Ara bé, sense oblidar que el “medi” en el què l'alumne viu està format per més elements que els que conforma l'escola, per la qual cosa cal un plantejament ecològic, en el què l'escola, els pares i la societat apunten cap a uns mateixos objectius a aconseguir en un futur, a través d'una correcta forma de viure el present.(E14:6)

“Respecte a la influència de la família i l'entorn, quan parles amb els mestres aquest és un problema recurrent i veus que és veritat que influeixen i a vegades xoquen amb els valors que s'intenten transmetre a l'escola —a l'esport sobretot els valors transmesos en els mitjans de comunicació—”.(E13:8)

Pel que fa a la família, l'escola té un nivell d'intervenció més proper que la resta d'agents socials, i fonamentalment a les escoles de titularitat religiosa es planteja una implicació dels pares en el treball de valors:

"Partim d'una realitat concreta: la nostra escola és confessional, les famílies dels alumnes l'han escollit perquè els ha agradat el nostre estil de viure i treballar, per això nosaltres comptem amb el seu suport a l'hora de transmetre uns valors amb coherència".(Doc. Centre 4,Pla Anual)

Finalment, cal dir que, en general, les escoles són força conscients de l'existència d'uns valors socials que no sempre estan d'acord amb els promoguts des del centre:

"El reconeixement de tot el que hi ha de valor en el que fan i el descobriment dels valors i contravalors que hi ha en el món que els envolta.."
(Doc.Centre1,PEC)

En l'apartat 5 d'aquest capítol, podem veure com els aspectes referits als condicionants socials són considerats com un veritable problema pel treball que es fa des de l'escola.

4.5. Interpretació dels resultats

En primer lloc presentem una valoració general que ens permetrà tenir una visió àmplia i global dels resultats obtinguts i a continuació exposarem valoracions més concretes en relació amb els diferents factors determinats que han sorgit en aquesta investigació.

4.5.1. Interpretacions generals

En general, les **variables personals** (edat i sexe) del professorat d'educació física són variables que han donat resultats significatius en el qüestionari, en relació amb el tractament dels continguts actitudinals d'educació física. Això implica que aquestes variables tenen una influència sobre aquests tipus de continguts. Ara bé, mitjançant l'observació no sempre s'han constatat els resultats del qüestionari, de manera que han aparegut certes contradiccions entre uns resultats i uns altres. Això implica que si bé aquestes variables en general poden influir en el tractament d'aquest tipus de continguts, no necessàriament han de ser factors determinants.

Les variables **professionals** com ara la titulació, la formació inicial i permanent, l'experiència docent, etc., també són variables que normalment influeixen en el treball dels continguts d'actituds, valors i normes, i cal destacar com a variable més important la variable de formació per sobre de la resta. Hem de remarcar que la titulació és una variable poc significativa, mentre que la formació, tant inicial com permanent, ha estat una variable significativa per al treball d'aquests continguts.

Si bé les variables personals i professionals poden tenir una certa influència en el treball de les actituds, tots els aspectes relacionats amb l'**actuació del professorat** són determinants per al desenvolupament dels continguts actitudinals. Ens referim a aspectes relacionats amb l'organització de la sessió, les interaccions amb l'alumnat, la seva participació a les sessions, les informacions (verbals i no verbals), etc. Aquests aspectes configuraran un determinat **clima de sessió**, que serà clau per a la millora del treball d'aquests continguts.

Finalment, els resultats relacionats amb el **context de centre** (obtinguts mitjançant l'entrevista, l'anàlisi de documents, i l'observació no sistematitzada) també influeixen en la millora de les actituds, valors i normes, però en el nostre estudi, si bé els hem analitzat, ens hem centrat més en l'àmbit de l'educació física i no hem pogut aprofundir directament en aquests aspectes, atesa la

manca de temps, i que aquest no constituïa un propòsit fonamental del nostre estudi sinó que més aviat era complementari. D'altra banda, un dels suports bàsics que disposàvem per analitzar el context de centre era l'anàlisi de documents, i no sempre la realitat dels centres correspon al que expressen mitjançant els documents teòrics (PEC, PEE, RRI...) que presenten a l'Administració.

4.5.2. Interpretacions específiques

Respecte de l'edat del professorat

- Els mestres especialistes tenen una edat mitjana de 34,6 anys, que podem considerar jove. Aquest fet està determinat sobretot perquè es tracta d'una titulació molt recent ja que va ser el curs 1995/96 d'on sortia la primera promoció d'alumnes amb estudis complets.
- L'edat és una variable que des del punt de vista dels professionals entrevistats influeix en general en tots els continguts i especialment en els de tipus actitudinal. Els principals motius expressats són:
  - L'educació física és una assignatura que requereix molta vitalitat i implicació del professorat, i amb l'edat això és difícil de mantenir.
  - L'edat influeix en la mesura que, en general, com més anys es té més experiència docent s'ha acumulat.
  - Hi ha estudis sobre els cicles de vida del professorat en els quals canvia la seva actitud cap a l'ensenyament.
- En el qüestionari s'han pogut trobar diferències significatives en funció de l'edat del professorat. En general, la franja d'edat que més puntua els aspectes actitudinals és la d'edat intermèdia. Podem interpretar aquest fet considerant que els professors més joves encara estan preocupats per aspectes més organitzatius i procedimentals de la sessió. D'altra banda, el professorat de més edat no valora tant els continguts actitudinals potser perquè ja té un cert cansament i manca d'entusiasme per la professió. Un altre motiu pot ser perquè el grup de més edat està constituït fonamentalment per professorat format en cursos d'homologació, i les motivacions que l'han portat a exercir d'especialista a vegades han estat altres que no pas l'interès per la professió.

Respecte al gènere

- El professorat especialista d'educació física és majoritàriament de **gènere** masculí (63%). Tradicionalment, les dones han estat poc vinculades al món de activitat física i l'esport, mentre que en els darrers anys s'ha experimentat un gran canvi en la integració de la dona en aquest àmbit. En les futures generacions pot ser que el percentatge d'homes i dones com a especialistes en la matèria pugui resultar més equilibrat.
- Hi ha una ètica professional de les *atencions* que cal tenir molt més desenvolupada en les dones que en els homes, que afavoreix una major preocupació de les dones per la promoció d'actituds i valors.
- En el qüestionari s'han manifestat diferències significatives en funció del gènere del professorat. En general, les dones valoren significativament més alt el treball dels continguts actitudinals que els homes. Els homes valoren significativament més alt la competició que les dones. També tradicionalment els homes han estat més vinculats al món de la competició que les dones, i aquest fet pot ser un dels motius que ha generat aquest resultat. Ara bé, en les observacions hem pogut constatar que els dos homes observats eren marcadament *anticompetitius* i un d'ells tenia un gran tacte i sensibilitat per la cura dels nens. Les dones observades tampoc no potenciaven la competició i desprenien també una gran sensibilitat vers l'alumnat.
- Tot i que s'han evidenciat diferències significatives en funció del gènere del professorat, considerem que seria un perill entrar a fer generalitzacions en l'àmbit a les actituds i valors, ja que estem convençuts que les diferències es troben més en les persones que no en funció del gènere del professorat. La nostra experiència i contacte amb les escoles ens ha permès veure homes molt sensibles vers el treball de les actituds i al contrari. És cert que moltes dones poden tenir sensibilitat en relació amb el tema, però també podem trobar dones que no. Per tant, estem d'acord que hi pot haver una tendència generalitzada en les dones a actuar d'una determinada manera, però no volem ser tendenciosos i caure en tòpics, com assenyalen alguns experts en el tema, a l'hora d'interpretar aquests resultats.

En relació amb la titulació

- Segons els resultats obtinguts en l'estudi, més que la titulació pròpiament dita, el que realment influeix en el tractament dels continguts és la formació –tant inicial com permanent– del professorat.
- Segons l'opinió de diferents experts, els professors que han tingut una formació de mestre, en general tenen més sensibilitat cap als continguts

actitudinals que els llicenciats en Educació Física. Podem interpretar aquesta afirmació, ja que hi ha una certa tendència a vincular els estudis de llicenciatura més cap a una orientació tècnica i de rendiment esportiu, mentre que el mestre té una orientació professional marcadament relacionada amb una educació més global del nen.

- S'atorga una gran importància a la formació permanent del professorat, i es considera que les persones que se'n preocupen ja mostren una disponibilitat i una inquietud per superar-se, i això també es transmet als alumnes. Si observem els resultats obtinguts en relació amb la formació permanent dels mestres especialistes, podem constatar que un 83% dels mestres afirma que fa formació permanent específica d'educació física i un 68% no n'especifica l'àrea. Els resultats, que poden semblar molt alts, poden no reflectir la situació real respecte del tema, ja que sovint són considerats formació permanent els cursos d'homologació d'educació física. Entenem que aquests cursos representen més una formació inicial cap a la matèria que no pas una formació permanent.
- En el qüestionari, la variable titulació s'ha vist des de la perspectiva especialista / no especialista en educació física, i s'han observat els aspectes següents:
  - En general, no hi ha diferències significatives en la **valoració i l'opinió global** que fan els mestres respecte a les actituds, els valors i les normes, tot i que els mestres **no especialistes** tendeixen a donar una puntuació més alta que els especialistes.
  - Les diferències significatives s'han donat amb alguns ítems relacionats amb el **tractament** dels continguts actitudinals (dutxar-se, importància de les normes, reflexió sobre guanyar i perdre, anar vestit amb xandall) en els quals els mestres especialistes han valorat més alt que els no especialistes. També hi ha hagut diferències significatives amb els ítems relacionats amb els problemes sobre el treball d'aquests continguts.
  - Per tant, el mestre no especialista valora més alt els continguts actitudinals en general, però aquesta valoració no es tradueix en una diferència significativa a l'hora de treballar aquests continguts.
- Estem d'acord que, més que la titulació, el que més pot influir en el treball dels continguts és la formació inicial i permanent del mestre. D'altra banda, el fet que els mestres no especialistes en general puguin valorar més alguns aspectes actitudinals, creiem que pot ser degut al fet que realment és en aquest tipus de continguts on es poden sentir més segurs i no pas amb els continguts més procedimentals, o bé que el que realment els influeix és que normalment tenen més experiència amb el treball dels nens, ja que molts d'ells provenen dels cursos d'homologació, i solen ser d'edats més avançades respecte dels especialistes.

En relació amb el nombre d'anys de docència

- Un 82% del professorat té una experiència inferior a 5 anys com a especialista. Tan sols un 18% manifesta tenir més de 5 anys d'experiència com a especialista. Per tant, ens trobem amb una professió que, en general, disposa de poca experiència en l'especialitat.
- En canvi, un 40% té entre 6 i 15 anys d'experiència com a mestre generalista, i un 20 % més de 15 anys. Aquestes dades segurament responen als mestres de més edat que s'han reciclat en els últims anys a través dels cursos d'homologació.
- Els anys d'experiència, molt relacionats amb l'edat del professorat poden influir significativament en el treball de les actituds dels alumnes. En general, el grup de professorat d'experiència intermèdia (entre 6 i 15 anys) són els que puntuen més alt el conjunt d'aspectes relacionats amb els continguts actitudinals. La interpretació d'aquest fet pot ser la mateixa que s'ha fet en la variable edat, de manera que els professors més novells – també més joves en general – potser estan més preocupats per aspectes organitzatius i procedimentals, mentre que els de més edats ja potser manifesten un cert cansament per la professió, o bé alguns d'ells han escollit l'especialitat d'educació física perquè s'han sentit obligats per l'Administració, ja que, si no ho feien, s'havien de desplaçar del seu centre. Llavors seria lògic que les actituds del col·lectiu de més edat que es troba en la situació anterior no siguin les millors.
- Cal diferenciar entre l'experiència específica en l'àmbit de l'educació física i l'experiència com a mestre en general. Si ens referim a la primera, s'hi observen moltes diferències significatives en relació amb els anys d'experiència; si ens referim a la segona, n'hi apareixen poques. Com a conseqüència, valorem que és fonamental l'experiència específica com a mestre especialista, i considerem que és aquesta la que realment determina diferències en el treball de les actituds.

Respecte a la càrrega docent

- Els mestres especialistes tenen una càrrega docent d'educació física amb una mitjana de **16 h/setmana** de dedicació a aquesta matèria i amb una desviació de 6,8. La càrrega docent a altres assignatures, té una mitjana de **8 h/setmana**, amb una desviació de 5,8. Això representa que, a més d'impartir educació física, també imparteixen un nombre considerable d'altres assignatures i ens orienta cap a un determinat perfil professional d'aquest professorat.

- Segons l'opinió de diferents professionals en la matèria, es considera que el mestre hauria de concentrar fonamentalment els seus esforços a impartir educació física: això no elimina la possibilitat que sigui interessant també impartir algunes hores d'altres assignatures –tal com es produeix a la realitat. Si el mestre d'educació física imparteix altres assignatures es pot integrar més fàcilment en el centre i pot tenir una visió diferent dels nens.
- Els resultats també ens indiquen que els mestres exerceixen altres funcions en el centre (equip de direcció, tutories...), fet que els situa en igualtat de condicions respecte de la resta de professorat.
- Un dels principals perills és que el mestre especialista vulgui abordar massa nombre d'assignatures i excessives funcions i això vagi en detriment de la funció principal per la qual ha estat contractat i, fins i tot, pot suposar que en el centre els nens no facin l'horari mínim establert en aquesta matèria.
- La variable càrrega docent no ha estat una variable significativa de cara al treball de les actituds i els valors. De fet, sembla força lògic ja que la càrrega docent d'un mestre pot canviar d'un any a l'altre, en funció de les necessitats dels centres. En tot cas, serà la càrrega docent acumulada al llarg dels anys, o sigui l'experiència professional, la que podria resultar significativa.

En relació amb l'activitat física practicada

- Un 73% del professorat ha realitzat pràctica esportiva en el passat, mentre que actualment gairebé és un 99% qui afirma realitzar algun tipus de pràctica física esportiva. En el qüestionari hem detectat que varia el tipus de pràctica (manteniment, competició...) però, a més, augmenta el percentatge de practicants amb l'edat. Aquestes dades semblen contradictòries, ja que el més habitual és que el nivell de pràctica en general disminueixi amb l'edat. Aquest resultat l'interpretem una vegada més pel gran volum de professorat amb títol de mestre i que s'ha especialitzat en educació física en els darrers anys. Probablement, part d'aquest professorat en el seu passat era format per persones interessades per l'educació física però pràcticament sedentàries i el fet de reciclar-se en aquesta àrea de coneixement els ha condicionat a realitzar un mínim d'hores de pràctiques –de caràcter de manteniment i recreació– per poder exercir com a especialistes. Creiem que per aquest motiu en l'estudi augmenta el nivell de pràctica actual del professorat respecte del passat. Aquest fet s'ha pogut constatar en diferents cursos de postgrau que s'han realitzat a la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Segons l'opinió de diferents professionals, es reflecteix la importància de la vivència pràctica de determinades activitats per poder-les transmetre

correctament. També destaca la influència positiva o negativa del tipus d'esport practicat (individual/col·lectiu, competitiu o no...) en la transmissió de determinats continguts actitudinals. Podem afirmar que estem completament d'acord en la influència d'aquesta variable en el moment de transmetre actituds i que, possiblement, tingui més importància del que aparentment pugui semblar. Tot i així, caldria fer-ne més estudis ja que no ens ha estat possible contrastar aquest aspecte a causa de la multitud de disciplines esportives existents.

Respecte a la participació del professorat

- En general, el professorat d'educació física intervé sovint en les activitats proposades a les classes, ja sigui participant en els jocs o les activitats o fent demostracions. Ara bé, cal remarcar que hi ha diferències respecte del nivell de participació, en funció dels diferents centres observats.
- La participació del professorat incrementa la motivació del grup classe.
- Les demostracions dels mestres faciliten la **correcció** de determinats errors, fet que incideix en l'atenció, la **superació** de l'alumnat.
- La demostració no constitueix una *exhibició* del professorat d'un nivell de destresa o una *performance* superior a la dels alumnes, sinó que s'utilitza fonamentalment per facilitar la **comprensió** d'un exercici o una activitat a realitzar, o la seva **correcció**.
- Les intervencions del professorat amb participacions i demostracions, requereixen molt dinamisme dels mestres i això pot provocar un cansament per raó del gran nombre d'hores de pràctiques setmanals. També l'edat del professorat pot influir directament en aquest aspecte, tot i que hem vist professors d'edat més avançada que participava molt en les activitats.

En relació amb les correccions o els elogis

- Gran importància de la intervenció del professorat a l'hora de corregir i elogiar els alumnes durant la realització de les activitats, exercicis o propostes.
- Hi pot haver correccions sense presència d'elogis i, a l'inrevés, però en general, les correccions i els elogis se solen presentar molt vinculats.
- Les correccions i elogis incideixen en la millora de la **superació**, **l'esforç**, augmenten la **motivació**... Aquest tipus d'intervencions són importants per a tot l'alumnat però, sobretot, per als nens i nenes que tenen més dificultats.

- Si els nens i les nenes tenen informació sobre el que estan fent i com ho estan fent poden modificar la seva conducta i, si a més hi ha un reforçament positiu o elogi, se'ls incrementa l'autoestima, la motivació i també la superació.
- Hi ha grans diferències quant al grau d'intervenció del professorat en les correccions i els elogis. Mentre que hi ha professors i professores que constantment corregeixen i animen els seus alumnes, n'hi ha que hi intervenen de manera molt puntual i gairebé només amb els nens que ja ho fan bé.

Respecte al control de grup: sancions i càstigs

- Hi ha la necessitat d'un cert control del grup per poder treballar qualsevol tipus de contingut procedimental, conceptual i/o actitudinal.
- Tots els mestres solen utilitzar els mateixos mecanismes de **càstig/sancions** del grup: seure una estona, anar amb el tutor, avisar, enfadar-se molt...
- La gran diferència en aquest sentit es troba en el fet que mentre que hi ha mestres que quan castiguen els seus alumnes, tard o d'hora introdueixen el diàleg o reflexió sobre el que ha passat, altres mestres simplement castiguen i no faciliten cap tipus de reflexió.
- Des d'un punt de vista de la millora d'actituds, és evident que hi ha d'haver diàleg i/o reflexió sobre el tema que ha provocat el problema o conflicte.

Respecte a la informació que dona el professorat

- El tipus d'informació que dona el mestre als seus alumnes i la manera com la transmet és fonamental per potenciar determinades actituds i valors o al contrari. Per poder donar una informació correcta cal utilitzar un llenguatge precís i detallat, adequat a l'edat dels alumnes, amb explicacions completes, un to de veu correcte... que afavoreixi l'atenció de l'alumnat respecte del que s'haurà de fer.
- Per tal que la informació sigui l'adequada, cal crear un clima de silenci i atenció. En general, a les sessions d'educació física hi ha un cert soroll -propi de l'activitat-, però és molt interessant acostumar els nens al fet que, en determinats moments, hi hagi silenci i atenció.
- Una bona disposició del grup classe afavorirà que es pugui oferir una informació correcta. Per tant, és interessant oferir als nens uns referents

espacials quan es vulgui explicar alguna cosa (asseguts en una rotllana, asseguts a uns bancs...).

- Una informació és més completa i precisa si va acompanyada d'una petita demostració ja sigui del mestre o d'un grup reduït d'alumnes.
- La informació està molt vinculada a l'actitud general del professorat (apartat següent), al treball del diàleg (saber escoltar) i al clima general de la classe.

En relació amb l'actitud general del professorat

- Quan parlem d'actitud general del professor ens referim a aspectes més generals que van des de la seva manera de vestir, l'aspecte físic, la manera de relacionar-se, la manera de fer, el seu caràcter... a aspectes més de detall com poden ser el to de veu, el tracte amb els alumnes, la seva mirada... El conjunt de tots aquests aspectes són determinants per a un treball dels continguts actitudinals.
- L'actitud del professorat està molt vinculada al mateix caràcter de la persona, a la seva manera de ser..., per tant, creiem que és difícil intentar modificar l'actitud del mestre. Potser el més interessant és que el mestre reflexioni i prengui consciència sobre la pròpia actitud.

Respecte al clima de la sessió

- El clima o ambient de la sessió és determinant per al treball de les actituds dels nens.
- Podem diferenciar fases en la sessió d'educació física, no tant pel que fa al nivell d'intensitat de les activitats sinó al clima o ambient de la sessió:

L'ambient a **l'inici de la sessió**, sens dubte ja marcarà la trajectòria de tota la sessió. Si els nens comencen esverats i cridant, i no hi ha intervenció del mestre fàcilment s'anirà incrementant la distracció, la dispersió i el descontrol.

Durant la sessió: en la majoria de les sessions un clima de treball no necessàriament ha de ser sinònim de silenci, ja que les mateixes activitats generen participació activa dels alumnes a tots els nivells, comunicació, motivació, entusiasme...

Al final de la sessió: és important que després d'algun tipus d'activitats més vigoroses, que suposen més moviment, hi hagi una estona per a la reflexió, la tornada a la calma...